17

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

PERITONAEO,

QVAM

DIVINA ADSISTENTE GRATIA

AVCTORITATE ET INDVLTV

GRATIOSI MEDIC. ORDINIS

PRO

GRADV DOCTORIS

RITE ET MAIORVM MORE IMPETRANDO

PVBLICO ET SOLLEMNI

MAGNIF. ET EXCELL. DNN.

PROFESSORVM

EXAMINI

OBSERVANTER SVBMITTIT

FRIEDER. WILH. HENSING,

GIESSENSIS.

AD DIEM IVN. M DCC XLII.

GISSAE, TYPIS E. HENR. LAMMERS, ACAD. TYPOG.

Digitized by Google

Digitized by Google

DISSERTATIO INAVGVRALIS

DE

PERITONAEO,

QVAM

DIVINA ADSISTENTE GRATIA

AVCTORITATE ET INDVLTV

GRATIOSI MEDIC. ORDINIS

PRO

GRADV DOCTORIS

RITE ET MAIORVM MORE IMPETRANDO

PVBLICO ET SOLLEMNI

MAGNIF. ET EXCELL. DNN.

PROFESSORVM

EXAMINI

OBSERVANTER SVBMITTIT

FRIEDER. WILH. HENSING,

GIESSENSIS.

AD DIEM IVN. M DCC XLII.

GISSAE, TYPIS E. HENR. LAMMERS, ACAD. TYPOG.

Digitized by Google

Digitized by Google

DISSERTATIO INAVGVRALIS
DE

PERITONAEO,

QVAM
DIVINA ADSISTENTE GRATIA
AVCTORITATE ET INDVLTV
GRATIOSI MEDIC. ORDINIS
PRO

GRADV DOCTORIS

RITE ET MAIORVM MORE IMPETRANDO
PVBLICO ET SOLLEMNI
MAGNIF. ET EXCELL. DNN.
PROFESSORVM
EXAMINI
OBSERVANTER SVBMITTIT

FRIEDER. WILH. HENSING,
GIESSENSIS.

AD DIEM IVN. M DCC XLII.

GISSAE, TYPIS E. HENR. LAMMERS, ACAD. TYPOG.

Digitized by Google

Digitized by Google

Pròoemium.

QVem vſum anatomia, tam in medicina theoretica, quam practica praeſtet, omnibus, quorum ſcientia medica principiis veris, non vero hypotheſibus & auctoritatibus aliorum, nititur, notum eſt. Medici enim obiectum eſt homo, quatenus eius ſanitas praeſens conſeruanda, & amiſſa reſtituenda eſt. Sanitas autem conſiſtit in vigore actionum corporis, morbus vero in illarum læſione. Vigor vero & læſio actionum corporis rite & accurate determinari non poſſunt, niſi ſtructura corporis, tanquam cauſa harum actionum, probe cognita. Anatome hinc alphabetum, iudicante MONTANO, medicinae eſt, quo, tanquam fundamento, neglecto, reliquum etiam aedificium neceſſe eſt, vt corruat, cum absque eo nec par-

Digitized by Google

tes, nec partium functiones, neque proinde earundem læſiones, cognoſci, aut diſcerni commode poſſint. Hiſce itaque perpenſis, quod ſcilicet ſine accurata notione ſtructurae noſtri corporis, ſanitas nec conſervari, nec reſtitui poſſit, vt de ſtructura domicilii noſtrae animae veram mihi cognitionem conciliarem, omnem operam dedi. Exantlatis hinc examinibus, cum ex præſcripto legis iuſſuque *GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS IN ALMA LVDOVICIANA*, ſpecimen quoddam edendum eſſet, circa argumentum anatomicum ſollicitus fui, ſtatimque tractatio peritonaei mihi in mentem venit, ſine cuius contemplatione & accurata obſeruatione, permulta phaenomena demonſtrari nequeunt. Ne autem diſſertatio mea ex libris anatomicis tantum eſſet conſcripta, obſeruationes, ex inſpectione cadaverum propria enatas, collegi, & ex iis hancce diſſertationem contexui. Principia vero ill. WINSLOVII & clar. DOVGLASSII ſecutus ſum, opiniones quoque aliorum Anatomicorum de hac materia conſului, meaeque Diſſertationi inſerui. Ceterum Deum T. O. M. ſupplex rogo, velit & in poſterum ſua mihi adeſſe gratia, atque mea ſtudia ita dirigere, vt in ſui gloriam tendant, proximoque exinde magnum enaſcatur emolumentum. Te vero, B. L. ſi quid invenies, quod principiis tuis contrarium eſt, ne id in malam partem accipias, ſed conatibus meis faveas, etiam atque etiam rogo.

§. I.

§. I.

PEritonaeum, ἀπὸ τῦ περιτείνεσθαι i. e. circumquaque extendi, ita dictum, eſt ſaccus membranaceus, valde elaſticus, tenuis, pyriformis, *a*) vacuus, viſceribus chylopaeis primam tunicam communicans, ſuperficie externa, ſive convexa, multa ſubſtantia celluloſa praeditus, interna autem politus & humidus, atque magnitudine ſua circumferentiae illi, primo intuitu *b*) reſpondens, quae a muſculis transverſis abdominalibus, pelvi, vertebris ſex dorſi, quinque lumborum, quinque coſtis ſpuriis, vna vera & denique diaphragmate formatur.

§. II.

Peritonaeum duplici modo eſt conſiderandum, partim, quatenus illud ſaccum conſtituit, ſine reſpectu

 ad

a) Peritonaeum ſimul cum viſceribus extractum, & menſe impoſitum, aliqualem pyri formam repraeſentat, ſuperius eſt compreſſum & latum, quae latitudo ab hepate, ſtomacho & liene formatur: in lateribus ad inteſtinum rectum vsque, latitudine ſua gradatim decreſcit, facies ſua anterior, eiusque media pars, aliqualiter eſt conglobata, circa inteſtinum rectum eſt compreſſa, vt exinde pyri forma emergat. conf. *Clar. Haller in not. ad Boerhav. Prael. Tom. 1. p. 255. & Clar. Douglaſſ. in tract. de peritonaeo.*

b) Dixi primo intuitu: Peritonaeum enim revera maius eſt circumferentia deſcripta, propter productiones nempe & duplicaturas, quas format, vti ex ſequentibus clarius patebit.

ad duplicaturas, quas format, & in quibus viſcera ſita ſunt: partim, quatenus hic ſaccus duplicaturas & plicas profert, ſiue, quod idem eſt, quatenus convexum huius ſacci fit concauum, & concauum conuexum, ita vt hae plicae visceribus ſemper ſint proportionatae, quae includunt.

§. III.

Peritonaeum in ſenſu lato ſumtum, duplici conſtat ſubſtantia, vna, quae toti corpori comunis eſt, & cellulosa ſubſtantia,* ſive veſicularis c) nuncupatur, altera quae huic eſt propria ac proprie loquendo peritonaeum conſtituit, haec ſubſtantia membranacea audit.

§. IV.

Cellularis ſubſtantia, ex diuerſis ſtratis veſicularum & folliculorum, laxe inter ſe cohaerentium, & inuicem comunicantium conſtat, ita, vt ſine laeſione huius ſubſtantiæ, flatus vel liquor ex vna veſicula in alteram penetrare poſſit. Tota ſuperficies externa peritonaei, hisce cellulis tegitur, quae huius productiones vbique comitantur, ita vt vno in loco maiori, altero minori in copia ſtrata veſicularum adſint. Vbi ſcilicet peritonaeum, tendini muſculorum transuerſorum annectitur, & inter diaphragma

phragma

* Subſtantia celluloſa quidem proprie loquendo, ad peritonaeum non pertinet, quoniam vero vbique hoc ab illa comitatur & diverſa viſcera abdominis a peritonaeo partim, partim a ſubſtantia celluloſa involvuntur, neceſſarium fuit, vt mentio aliqua de illa fiat.

c) conf. *Dougl. p. 26, l. c.*

phragma ac ſubſtantiam peritonaei membranaceam, minori in copia veſiculae adſunt; ſupra renes autem, veſicam vrinariam, arteriam magnam, atque venam cauam inferiorem, muſculos pſoaoiliacos, concauitatem coſtarum ſpuriarum, circa annulos abdominis, multa ſtrata huius ſubſtantiae obſeruantur, & praecipue circa renes, & annulum muſculi obliqui externi, vbi cellulae tam arcte cohaerent, & tali modo compactae ſunt, vt ſubſtantia celluloſa his locis membranoſae fere ſpeciem gerat. Subſtantiam vero celluloſam, peritonaeum vbique comitari, non ſolum accurata peritonaei ſeparatio, a partibus tendinoſis, v. g. a linea alba, plano tendinoſo diaphragmatis, ſed & ſeparatio arteriarum umbilicalium, venae umbilicalis, atque vrachi demonſtrat: in quarum ſeparatione, in macilentis etiam ſubiectis, ſubſtantia celluloſa obſeruatur.

§. V.

Subſtantia celluloſa peritonaeum cingens, cum reliquarum corporis partium celluloſo corpore, commercium atque connexionem habet. Circa oſſa innominata, cum ſubſtantia veſiculari faſciam latam, muſculos abdominis atque femoris occupante: circa diaphragma, cum cellulis, pleurae adhaerentibus, communicat. Quando ſubſtantia veſicularis peritonaei, ſymphyſin oſſium pubis, atque ligamentum FALLOPII attingit, tunc quatuor ibidem locis cum aliis cellulis communicat: primus locus communicationis obſervatur, quando cellulae, a peritonaeo, prope ligamentum FAL-

LO-

LOPII decedentes,per annulum abdominis, ſimul cum vaſis ſpermaticis in viris, ligamentum FALLOPII tranſcendunt, & ſcrotum petunt, in foeminis vero, cum ligamento rotundo ad femur adeunt. Communicant in hoc tranſitu, cum cellulis inter muſculos abdominis praeſentibus, cum illis quae inter cutem, & muſculum obliquum externum obſeruantur; deinde cum illis cellulis, quae in ſymphyſi oſſium pubis conſpiciuntur, & ligamentum ſic dictum ſuſpenſorium penis & clitoridis inuoluunt; lateraliter denique & anterius cum cellulis, faſciam latam tegentibus. Hoc loco quaerendum eſt diuerticulum NVCKII quod nempe, ſecundum hunc auctorem, a ligamentis rotundis vteri comitatur, & oblique per abdominis tendinoſas muſculorum partes, verſus pubem extenditur. *d)* Quanquam vero multum temporis hoc diuerticulum conſpiciendi, perdiderim, nunquam tamen id inveni, ſed ſemper cicatriculam aliquam eius loco obſervavi. Secundus locus communicationis exiſtit: dum ſubſtantia cellularis ſupra corpus oſſium pubis, cum vaſis cruralibus, ad muſculos femoris tendens, ibidem cum cellulis, hos involventibus, communicat,. Tertia communicatio producitur: quando cellulae anterius & poſterius, collum veſicae comitantes, infra arcum oſſium pubis, cum vrethra abdomen exeunt: in hoc enim exitu, muſculos iſchio & bulbocauernoſos &c. circumdant, ſeque deinde terminant in ſubſtantia celluloſa, muſculos tricipitem, bicipitem,

d) conf. *Nuck. in adenogr. cur. p.* 130.

cipitem, ſeminervoſum, ſemimembranoſum &c. includente. Quarta denique exit abdomine cum inteſtino recto, atque circa ſphincterem eius cum cellulis, faſciam latam, muſculos glutaeos, & conſequenter muſculos dorſales cingentibus, ſe iungit. Communicationes hae deſcriptae, productiones externae, quas alii proceſſus peritonaei vocant, a clar. WINSL. nuncupantur. *e)*

§. VI.

Corpus cellulosum pleurae, continuatur cum illo peritonaei, triplici in loco. Vbi ſcilicet peritonaeum poſterius ſupra vertebras lumborum tendit, tunc ſubſtantia eius celluloſa aortam atque venam cauam ibidem includens, cum aorta, inter crura diaphragmatis, in cavitatem pectoris tranſit, atque ita cum cellulis pleurae copulatur. Secundus locus eſt circa foramen quadratum diaphragmatis: quando ſcilicet cellulae, cum vena cava, per hoc foramen pectus ingrediuntur. Tertius locus huius communicationis in foramine ouali obſeruatur: dum ſcilicet cellulae oeſophagum in pectus comitantes, cum cellulis pleurae, diaphragma inueſtientibus, communicationem alunt.

B §. VII.

e) conf. *Winsl. traité du bas ventre* §. 32. Ex hac deſcriptione non difficulter intelligitur, cur ex tumore oedematoſo pedum facile hydrops peritonaei, leucophlegmatia, aſcites, tympanitis, & vice verſa oriri poſſint: hi enim affectus quam maxime in principio, in hac ſubſtantia hoſpitantur, vid. *Ill. Boerhav. Prael. Tom.* 1. *p.* 236.

Digitized by Google

§. VII.

Corpus celluloſum hinc peritonaei, communicat cum cellulis omnes partes membranaceas, muſculoſas, vaſculoſas, neruoſas, cartilagineas, oſſeas cingentibus, atque ſimul cum dura ac pia matre atque omnibus vaſis cerebri. Ex §§is enim antecedentibus pateſcit, corpus celluloſum peritonaei & inferne, cum artubus inferioribus, & ſuperne, cum pleura coire. Certum vero eſt, ſubſtantiam celluloſam pleurae, includere vaſa maiora, vaſa vero pleraque diſtribui, partim per artus ſuperiores, partim per collum, atque cerebrum, & experientia conſtat, omnia vaſcula etiam minima, cingi ſubſtantia celluloſa; hinc concludimus ſubſtantiam cellularem peritonaei, quoniam inferius, & ſuperius abdomine exit, ibidemque cum aliis cellulis jungitur, quae deinde iterum, cum ſubſequentibus cellulis communicationem alunt, communicare cum omnibus partibus corporis noſtri, mediante ſubſtantia cellulari illas cingente.*

§. VIII.

Nunc ordo requirit, vt etiam aliquid in genere de ſubſtantia peritonaei membranacea, ſine reſpectu ſcilicet ad viſcera, dicam. Membrana ſcilicet haec, magna elaſticitate gaudet, ita, vt incredibilem extenſionem ſufferre, & quando cauſa extendens ceſſat, in ſtatum ſuum

* Qui plura de hac ſubſtantia in genere deſiderat adeat clar. *Douglaſſ. tract. de peritonaeo.*

um priſtinum ſe reſtituere poſſit, uti videmus in hydropicis, gravidis atque herniofis *f)*. Hocque eſt notatu de hac membrana dignum, quod, quo magis extendatur, eo magis craſſitie augeatur, vti hoc ſaepiſſime non ſolum in toto ſacco, v. gr. in hydropicis & gravidis, ſed & in ſingulis productionibus atque extenſionibus huius membranae, vti in vtero, liene, ventriculo & hepate nimis extenſis, vidi. Membrana haec cum nulla alia membrana, vti vidimus in ſubſtantia cellulosa, communicat, nec dici poteſt hanc membranam alii originem ſuam debere, vti v. gr. pericranium a dura matre oritur, nec a vertebrarum ligamentis, nec ab earum perioſtio, nec a diaphragmate oritur: Sine laeſione enim commode, ex abdomine, ſimul cum viſceribus, extrahi poteſt: origo ergo huius membranae, ſtricte determinari non poteſt, niſi a neruis, a quibus reliquae membranae originem ſuam probabiliter trahunt, illam deriuare velis. conf. WEDEL. diſſ. *de peritonaeo.*

f) *Ill. Ruyſchius* herniam ſe vidiſſe memorat, ab vtero foetum gerente formatam, vid. *adv. Anat. 2. p. 21. & ſeqq.* vbi etiam obſeruationes de hernia lienis & veſicae legi merentur. *Cl.* etiam *Hommelius* praeceptor meus ſumme colendus, atque amicus integerrimus, obſervationem mecum communicauit, quam Bernae in infante duorum annorum fecit, in quo omnia viſcera chylopaea, per annulum umbilici erant prolapſa, peritonaeo non rupto, ſed tantummodo extenſo, atque relaxato, Atque mihi contigit. a. 1740. in anatomia Argentoratenſi herniam ſcrotalem ſiniſtram videre, vbi peritonaeum ita extenſum erat, vt ſaccus formatus, octo vlnas inteſtinorum tenuium, inteſtinum coecum, cum proceſſu

§. IX.

Fibris gaudet peritonaeum tendinoſis atque nerueis, diuerſis in locis, diuerſam directionem obſeruantibus, mox transverſalibus, mox obliquis, mox longitudinalibus, diuerſo modo ſeſe decuſſantibus, quae multis in locis tales figuras repraeſentant, quae in plano tendinoſo diaphragmatis obſeruantur. Inferius ſcilicet circa regionem ligamenti FALLOPII, faſciculus fibrarum tendinearum oblique transverſalium, vsque ad ſpinas anteriores oſſis ilei obſervatur. Hic faſciculus plerisque in ſubiectis valde robuſtus exiſtit. A ſpina deinde anteriori ſuperiori oſſis ilei, fibrae verſus proceſſum enſiformem oblique aſcendunt, in hoc aſcenſu cum fibris transverſis ſubtiliſſimis ſeſe decuſſant. Praeter has fibras multae etiam fibrae neruoſae, vaſculoſae, tam ſanguiferae quam lymphaticae ſine armato oculo conſpici poſſunt. *g*) In examine vero harum fibrarum cauendum eſt, ne in ſeparatione muſculi transuerſi, fibrae tendineae ab hoc provenientes, in ſuperficie peritonaei relinquantur; hinc vt certiores hac de re ſimus, melius eſt, ſi magis lateraliter, vbi multa ſubſtantia cellularis adeſt, obſervatio haec inſtituatur.

§. X.

Peritonaeum exterius eſt aſperum, propter ſubſtantiam cellulosam illud tegentem, polita vero eſt in ſuper-

---

vermiformi, & dimidiam vlnam inteſtini coli complecteretur.

g) conf. *Comp. Myotom.*

ſuperficie ſua interna, humida atque ſubtili liquore ſemper madida. Quando ſuperficies haec interna peritonaei, humiditate ſua privatur, preſſa deinde digito, vel melius manubrio ſcalpelli, ſuperficie externa, humor iſte, guttulas ſubtiliſſimas repraeſentans, apparebit. *h*) Humorem vero illum non mediantibus glandulis ſed extremitatibus vaſorum minimorum a ſanguine ſecerni in aprico eſt, dum nemo in ſtatu naturali, optimis etiam microſcopiis glandulas obſervabit: & quamquam glandulae in morbis ſeroſis, quae alias in ſtatu naturali minimae ſunt, ſemper intumeſcunt, illae tamen hiſce in morbis, in peritonaeo non conſpicuae ſunt. Tubercula quidem, quandoque apparent, quae glandulis ſimilia ſunt, judicante tamen ill. RVYSCHIO, *i*) ab his ad exiſtentiam glandularum concludere non licet, quoniam extremitates arteriarum obſtructae, in tumores praeternaturales abire etiam poſſunt. Humor hic magnum peritonaeo praeſtat vſum, ne a continuo cum viſceribus attritu, illi damnum aliquod inferatur, *k*) atque vt continuus motus inteſtinorum periſtalticus, facilius peragatur*: deinde ſi hic humor non adeſſet, membrana haec tenuis, exſiccaretur, & elaſticitate ſua priuata, rumperetur.

§. XI.

Vaſa ad ſaccum peritonaei tendentia, diverſis arteriis atque venis originem ſuam debent, vaſis nempe

h) *Winsl. traité du bas ventre* §. 25. 26. *i*) *in adv. Anat.* I. *p.* 13.
k) *Winsl. l. c.* §. 40. & *Dougl. l. c. p.* 46.
* *conf. E. H. Wedel, diſſ. de periton. p.* 8.

pe mammariis internis, epigaſtricis, ramis externis arteriae & venae iliacae externae, iliacis primitivis *l*) iliacis externis; antequam ſcilicet haec ad ligamentum FALLOPII perveniunt ramulos minimos, peritonaeum petentes, de ſe ſpargunt: *m*) in adnexu cum oſſe ſacro; ſacris, iliacis internis, haemorrhoidalibus, vaſis ſpermaticis: *n*) in regione coſtarum; intercoſtalibus, arteriae lumbari penultimae: dum ſcilicet haec ſupra ſpinam ſuperiorem atque poſteriorem oſſis ilei, verſus criſtam hujus oſſis vergit, ibidemque cum ramo externo arteriae iliacae communicat, non exiguum ad peritonaeum ramum mittit: in adhaeſione ad diaphragma, phrenicis tam ſuperioribus, quam inferioribus, coeliacæ: circa renes; atrabilariis, vaſis renalibus, non autem trunco horum vaſorum, ſed ramis a trunco prouenientibus, & ſubſtantiam renum intrantibus. A crurali denique ſaepiſſime ramulos minimos accipit; in initio ſcilicet cruralis, ramulus ſaepiſſime retrocedit, & aſcendit ſupra ligamentum FALLOPII, qui ramulos non ſolum in hoc tranſitu dat muſculis abdominis, ſed & peritonaeo. Vaſis lymphaticis etiam peritonaeum non deſtituitur, quanquam haec rariſſime ſine microſcopiis conſpiciantur. Praeſentiam vero vaſorum lymphaticorum non ſolum arteriae, quae multa in copia ſacco peritonaei inſerta deprehenduntur, indicant, ſed & hydrops peritonaei, quae ruptis vaſis lymphaticis,

cis,

l) *Winsl. Traité des Arteres* §. 229.
m) *Winsl. l. c.* §. 232. *n*) *Haller l. c. T.* 1. *p.* 152.

cis, inter ſubſtantiam membranaceam & cellularem praeſentibus, oritur.*) Nervi ad ſaccum pertinentes, non praetereundi ſunt, hi multa in copia ad illum tendunt, & proveniunt a diaphragmaticis, coronariis ſtomachicis, plexu coeliaco, hepatico, ſplenico, plexibus meſentericis, renali, a ramis anterioribus primi paris lumborum, & a reliquis neruis lumbaribus, atque ſaçris.

§. XII.

Sufficiant hæc de ſacco peritonaei ſine relatione ad viſcera conſiderato: iam ordo requirit, vt de peritonaeo, quatenus primae tunicae viſcerum originem dat, ſermo inſtituatur. In abdomine duplicis generis viſcera & vaſa inveniuntur: vnum genus complectitur ea, quae tunicam ſuam externam a ſubſtantia membranoſa peritonaei non mutuantur, ſed ſubſtantiae celluloſae incluſa ſunt, vti v. c. renes, capſulae atrabilariae, media pars duodeni, inferior portio inteſtini recti, veſica vrinaria, vretheres, vaſa ſpermatica, vaſa deferentia, aorta, vena cava, vaſa emulgentia, iliaca externa, interna, cum eorundem ramificationibus. Hæc viſcera & vaſa a veteribus referebantur ad illa, quae extra ſaccum peritonaei & in

*) De vaſis lymphaticis & hydrope peritonaei legi meretur *Nuckii Adenogr. curioſa p. 98.* vbi non ſolum modum indicat inveniendi vaſa lymphatica peritonaei in cane, ſed & multa exempla de hydrope peritonaei recenſet, quam a ruptura vaſorum lymphaticorum deriuat.

in eius duplicatura ſita ſunt *p*) Alteri generi annumerantur illa, quae propter plicaturam, & introceſſionem tam ſubſtantiae cellularis, quam membranoſae peritonaei, in ſaccum ſuum proprium, ita vt facies externa peritonaei concava, facies autem interna plus minusve convexa fiat, includuntur: haec ſunt ſtomachus, cum omnibus inteſtinis, excepta parva portione inteſtini recti, & media inteſtini duodeni, hepar, lien, veſicae felleae facies inferior, in foeminis vterus, cum ovariis & tubis fallopianis, arteria coeliaca, eiusque rami principales, arteriae & venae meſeraicae, vna cum vena portarum, vaſa umbilicalia. Haec viſcera & vaſa a veteribus, & quibusdam recentioribus, in ſacco peritonaei conſtituta eſſe credebantur. Meſenterium, meſocolon atque omentum, tam magnum quam paruum, a peritonaeo formantur, & nil aliud, quam plicaturae & productiones peritonaei, ſunt.

§. XIII.

Viſcera & vaſa, in ſubſtantia cellulari incluſa, a veteribus inter duplicem membranam peritonaei ſita eſſe credebantur. Veteres enim, & quidam recentiores ſibi perſuadebant, peritonaeũ conſtare ex duplici lamella membranacea, quæ duplex lamella, veſicae verticem dum attingeret, a ſe invicẽ ſecederet, & ſpatium inter ſe relinqueret, quod ad includendã veſicam aptum eſſet: *q*) Recentiores vero qui talem duplicaturam defendunt, probationem ſuam

p) *Winsl. Traité du bas ventre* §. 30.

q) *Laurent. Hiſt. Anat.* §. 414.

ſuam ab incluſione vaſorum umbilicalium petunt. *r*) Meum hic non eſt ut multis argumentis opinionem hancce refutem, unicum tantummodo in contrarium proferam, evulſionem ſcilicet peritonaei, ſine laeſione ſubſtantiae eius membranaceae: quomodo autem fieri poteſt, ut peritonaeum ſine laeſione ejus ſubſtantiae membranaceae, ex abdomine ſeparetur, relictis in abdomine renibus, veſica urinaria, &c. ſi hae inter duplicem aliquam membranam peritonaei ſitae eſſent? eſt etiam impoſſibile, ſine laeſione vaſa umbilicalia a peritonaeo disjungere, ſi haec in duplici quadam membrana peritonaei incluſa ſunt. Si vero veteres dixiſſent, renes, veſicam urinariam, &c. duplicaturae ſubſtantiae cellularis involvi, tunc aliquo modo defendendi eſſent; ſubſtantia enim celluloſa, diverſis ſtratis cellularibus conſtat, quae, quando ad haec viſcera modo deſcripta perveniunt, a ſe invicem ſecedunt, atque illa tali modo includunt, uti veteres hoc de ſubſtantia membranoſa crediderunt.

§. XIV.

Modus incluſionis cujusque viſceris nunc conſiderandus venit. Antequam vero de viſceribus chylopaeis inſtituatur ſermo, prius viſcera uropaea conſiderabimus. Peritonaeum ſcilicet, quando anterius ſymphyſin oſſium pubis attingit, tunc ſubſtantiae cellularis ſtrata, a ſe invicem ſecedentia, quaedam anterius, ſupra verticem, atque faciem anteriorem veſi-

r) conf. *Clar. Heiſter. Comp. Anat. p.* 76.

cae, ad ejus collum uſque continuantur, atque ulterius proſtatam, corpora cavernoſa, urethram &c. comitantur, includuntque ſimul illam partem inteſtini recti, quae a ſubſtantia membranoſa non tegitur: quaedam poſterius deſcendunt, ſupra poſteriorem faciem veſicae, una cum lamina membranaceà, haec iterum coeunt, partim lateraliter, partim inferius, circa collum veſicae, cum ſtratis anterioribus: ſtrata poſteriorem veſicae faciem obtegentia, viam ſuam ulterius proſequuntur, partim ſupra inteſtinum rectum, in foeminis ſimul ſupra uterum, partim cum ſubſtantia veſiculari pelvim inveſtiente conjungitur. Veſicae facies anterior, pluribus ſtratis veſicularibus gaudet, poſteriori.

§. XV.

Subſtantia cellulosa peritonaei ſupra vertebras lumborum a ſe invicem ſecedens, canales duos formàt, qui magnitudini venae cavae, atque arteriae magnae exacte reſpondent; haſce ita involvunt, ut continuationi praedictorum vaſorum, non ſolum ſuperius usque in pectus, atque inferius usque in pelvim, ſed & ramificationibus lateralibus, cellulos largiantur. Lateraliter enim vaſa emulgentia includunt, & dum cellulae curvaturam minorem, ſive ſinum renum attingunt, quaedam ſtrata de hiſce, renum partim ſubſtantiam, ſimul cum vaſis ingrediuntur, partim vero ſupra faciem anteriorem, atque poſteriorem, extremitatem ſuperiorem, & inferiorem renum, verſus eorundem curvaturam magnam continuantur, ibi-

dem-

demque coeuntia, iterum aſcendunt, & peritonaeum ad tertiam, quartam, & quintam coſtam ſpuriam, annectunt. In extremitate ſuperiori renum, includit ſimul capſulas atrabilarias, cum vaſis ſuis, eodem, vt de renibus modo dictum fuit. Vaſa reliqua lateralia, vt vaſa lumbaria intercoſtalia &c, itemque nerui, ſimili modo includuntur.

§. XVI.

Cellulae, faciem poſteriorem renum attingentes, tam compactae ſunt, vt primo intuitu, ſubſtantiae membranoſae peritonaei, continuatio videantur, non ſolum quidem hoc loco, ſed & in toto latere, ita, vt hoc probabiliter cauſa fuerit, cur veteres peritonaeum duplici membrana conſtare crediderint. Subſtantia celluloſa, renes includens, membrana adipoſa nuncupatur, quoniam in ſubjectis pinguedinoſis, multa huius loci pinguedo reperitur: quanquam vero haec membrana, ſubſtantiae magis membranaceae, quam celluloſae ſimilis ſit, & a ſubſtantia membranacea peritonaei, oriri videatur, attamen contrarium haec encheireſis anatomica docet; quando ſcilicet cellulae non tam compactae, a peritonaeo disjunguntur, & ſeparatio ad renes vsque inſtituitur, tunc membranam adipoſam, ſimul a peritonaeo ſecedere videbis, & nihil aliud eſſe, quam praedictae ſubſtantiae cellularis, continuationem veram.

§. XVII.

Conſideratis viſceribus vropaeis, quomodo nempe illa a ſubſtantia celluloſa, nullo vero modo a peritonaeo ipſo includantur, ordo requirit, vt de inclu-

ſione etiam viſcerum chylopaeorum, mentio fiat. Peritonaeum ſcilicet, ventriculum, lienem, hepar &c. circumdat, non vero eodem modo, vti ſubſtantia cellulosa, ita vt ſubſtantia membranacea componeretur diverſis laminis, quae a ſe invicem ſecedentes, viſcera includerent: ſed membrana haec, ſaccum formans, vt viſcera ſua includat, introcedit, vna cum ſubſtantia celluloſa, in ſaccum ſuum proprium, plicas & productiones conſtituit, ita vt ſuperficies externa aſpera convexa, fiat concava, & viſceribus immediate adhaereat, ſuperficies vero interna concava, fiat convexa, ſaccum peritonaei reſpiciat, & ſuperficiem externam politam viſcerum, quae includit, conſtituat. Quot introceſſiones & plicae, tot figurae apparent, quae incluſis viſceribus exacte reſpondent. Introceſſiones hae, plicae, ſive productiones, duplicaturae peritonaei nuncupantur, non, quod peritonaeum duplici membrana conſtet, ſed quoniam haec plicatio peritonaei, duplicem membranam propter introceſſionem repraeſentat. Duplicatura itaque peritonaei nihil aliud eſt, quam introceſſio eius parietis, in cauitatem ſuam propriam, pro incluſione quorundam viſcerum, atque vaſorum.

§. XVIII.

Peritonaeum diverſas conſtituit duplicaturas: in quouis latere vnam; inter marginem ſcilicet inferiorem coſtae tertiae ſpuriae, & criſtam ilei ad meſocoli dextram & ſiniſtram partem conſtituendam: tres ſupra vertebras lumborum, & dorſi, ad meſeraeum & meſocoli

li

li tranſuerſam partem formandam, atque ad duplicaturam quae pancreas includit, conſtituendam: vnam in pelui, pro inuoluendo inteſtino recto, in foeminis ſimul pro vtero, ouariis, parte ligamentorum rotundorum, tubarum fallopianarum, atque vaginae: quatuor in pariete anteriori, quarum tres a veſica, vsque ad vmbilicum tendunt, duas arterias vmbilicales, atque vrachum inuolvunt; vna vero ab vmbilico, vsque ad foramen quadratum diaphragmatis continuatur, atque venam vmbilicalem heparque includit: quatuor ſuperiores, vel quinque, ſi antecedentem huc refers, quae a peritonaeo, diaphragma attingente, proveniunt, quarum vna eſt dextra, ligamentum hepatis dextrum formans, altera eſt media, pro includendo ventriculo, & formando omento, tertia & quarta magis ſiniſtrum latus reſpiciunt, pro conſtituendis ligamentis, hepatis ſcilicet ſiniſtri, atque lienis. De his vero omnibus jam in ſpecie agemus.

§. XIX.

Inter coſtam ſpuriam tertiam, atque os ileum ſiniſtri lateris, peritonaeum, pro includenda inteſtini coli ſiniſtra parte, duplicaturam format: dum ſcilicet inter deſcriptum locum, verſus inteſtini coli curvaturam minorem, aſcendit, huic inteſtino adhaeret, atque curvaturam ſuam majorem petit, vlterius deinde continuando, productionem ſive duplicaturam, quae diverſa latitudine gaudet, conſtituit. Inter lienem ſcilicet, & renem ſiniſtrum, latitudinem vnius digiti non ſuperat, ibidemque ligamentum colicum ſiniſtrum ſuperius appellatur;

inter hoc ligamentum, atque ſpinam ſuperiorem poſteriorem oſſis ilei, ad latitudinem duorum digitorum transverſorum accedit, interdum latior eſt, interdum arctior, ita vt obſeruante HENNINGERO *s*) colon peritonaeo, ſine meſocolo adhaeſiſſe viſum fuerit, verſus ſpinam antea dictam, duplicatura, ad quinque fere digitos transuerſos, latior fit atque meſocoli ſiniſtra pars dici poteſt: in concauitate vero oſſis ilei, ſupra muſculum iliacum iterum arctior euadit; quae duplicatura ligamentum colicum ſiniſtrum inferius nuncupatur.

§. XX.

Peritonaeum coli partem ſiniſtram tali modo involuens, continuatur ſuperius, ſupra renes ad latus ſiniſtrum vsque corporis vertebrae primae lumborum; inferius ſupra muſculum pſoam, totum corpus vertebrae vltimae lumborum, ad latus eius dextrum vsque; in medio vero gradatim reliqua corpora vertebrarum lumborum tegit, ita vt exinde ab vltima vertebra dorſi vsque ad primam oſſis ſacri, linea obliqua, quae a latere ſiniſtro ad dextrum dirigitur, emergat. Lamina vero deſcripta, antequam corpora vertebrarum attingit, finem inteſtini duodeni includit, deinde totum inteſtinorum tenuium tractum petit: haec includit, & deſcendendo, laminae aſcendenti mediante ſubſtantia celluloſa annectitur, & duas ita laminas conſtituit, quarum vna eſt dextra altera vero ſiniſtra. Lamina dextra eandem directionem, ac ſiniſtra, ſupra vertebras

s) *diſſ. de Meſenterio.* §. 2.

bras obſeruat, ita tamen, vt lamina dextra, ſuperius totum corpus vertebrae primae lumborum tegat, & oblique deſcendendo, tantummodo latus dextrum corporis primae vertebrae oſſis ſacri attingat, lamina ſiniſtra e contrario, latus tantum ſiniſtrum corporis primae vertebrae lumborum attingat, & oblique deſcendendo, totum corpus vltimae vertebrae lumborum tegat.

§. XXI.

Productio haec, non vna eademque latitudine gaudet: ſuperius enim, vbi inteſtini duodeni finis, latitudinem duorum digitorum transuerſorum, plus minusue obſeruat, deſcendendo ſuper vertebris lumborum, ſenſim ſenſimque vsque ad cartilaginem, quae vertebram tertiam atque quartam vnit, latior fit, atque latitudinem vnius ſpithamae plus minusue habet, quo magis deinde deſcendit ſuper his vertebris, eo magis latitudinem ſuam amittit. Longitudo eius inferior, duodecim digitorum transuerſorum ſpatium replet, ſuperior vero longitudini inteſtinorum tenuium exacte reſpondet. Inteſtinis non abſciſſis, longitudo ſuperior maior obſeruatur, hiſce vero ſeparatis contrarium fit. t) Productio haec a peritonaeo ita formata, meſenterium nuncupatur.

§. XXII.

Lamina dextra meſenterii, vt pars meſocoli dextra formetur, continuatur circa dextram vertebram lumborum ſupra muſculum pſoam dextrum, aſcendit verſus

t) *Henninger l. c. §. 10.*

ſus cartilaginem coſtae ſpuriae vltimae,atque aſcendendo ſupra faciem coli quae vertebras reſpicit, & ſimul deſcendendo ſupra huius faciem,quae coſtis proxima eſt, coli partem dextram involvit: annectitur deinde vlterius, lamina dextra meſenterii, muſculo transverſali, atque vltimis coſtis ſpuriis. Verſus vertebram vltimam lumborum, inteſtinum coecum, atque initium coli, eodem modo includuntur. Productio inteſtinum coecum, atque initium coli includens, ligamentum colicum dextrum nuncupatur: ligamentum hoc latitudinem vnius digiti transverſi non ſuperat. In fundo inteſtini coeci, exigua duplicatura, proceſſum vermiformem includens, obſervatur.

§. XXIII.

Meſocoli transverſa pars formatur, dum lamina dextra meſenterii, inteſtinum jejunum includens, partim verſus renem ſiniſtrum,partim verſus pancreas, verſus renem dextrum partim continuatur. In initio ſcilicet jejuni meſenterium verſus renem ſiniſtrum tendit, atque aſcendendo, finem meſocoli transuerſae partis includit; antequam vero hoc praeſtat plicam quandam paruam, in qua concauitas latus ſiniſtrum, convexitas vero latus dextrum reſpicit, conſtituit: verſus latus dextrum magis, in directione recta aſcendit, medium coli trans verſae partis petit, atque hoc inueſtit: lamina dextra meſenterii, inteſtinum jejunum, ad longitudinem ſex ſpithamarum inuoluens, vergit oblique ſuper vertebris lumborum, verſus renem dextrum, ibidemque coli transuerſam eiusdem lateris partem, includit: haec la-

mina,

mina, dum ſupra vertebras continuatur, & antequam meſocolon huius inteſtini conſtituit, inteſtinum duodenum, ſine adhaeſione membranacea tegit, atque ita thecam triangularem, in qua curuatura ſecunda, atque initium tertiae inteſtini duodeni latet, format. Meſocoli pars transuerſa ita deſcripta duabus etiam laminis membranaeeis gaudet, quarum vna eſt ſuperior altera vero inferior.

ſ. XXIV.

Laminae hae deſcriptae atque inteſtina includentes, non toti inteſtino adnaſcuntur, ſed lateribus tantum, & in parte, quae a meſenterio eſt remotiſſima, adhaerent; ea vero ſede, qua primum ſe applicant, diſcedentis meſenterii laminae inteſtino non adnaſcuntur: *u*) antequam enim duplex lamina meſenterii inteſtinum includit, membranae eius a ſe invicem ſecedunt, & vtraque illarum obliquo quodam ductu, inteſtinum petit, ita vt ſpatium aliquod triangulare, inter has membranas atque inteſtinum relinquatur, & conſequenter hoc in loco ab adnexu meſenterii liberum maneat.

ſſ. XXV.

Peritonaeum, inteſtina craſſa multis in locis, tam laxe circumdat, vt exinde productiones quaedam, longitudinem duorum digitorum transverſorum habentes, formentur, quae ſubſtantia cellulari repletae, & in obeſis, pinguedine obſitae ſunt, atque hinc productiones, ſiye appendices adipoſae, nuncupantur. Productiones

D hae

u) conf. *Boerh. l. c. Tom.* 1. *p.* 318.

hae inter ſe communicant, partim quoniam propter communem originem ſunt continuae, partim, quoniam multa ſubſtantia cellulari gaudent. Certa encheireſi obſervata, ita inflari poſſunt, vt iucundo ſpectaculo non ſolum communicatio atque magnitudo harum appendicum notabiliter aucta, ſed & elevatio ipſius membranae, inteſtinum proxime cingentis, conſpici poſſit.

ſ. XXVI.

Interſtitium inter duas laminas meſenterii atque meſocoli, ſubſtantia cellulosa, glandulis, arteriis, venis, vaſis lacteis atque nervis repletur. Cellulosa haec ſubſtantia nihil aliud eſt, quam continuatio illius, quae ſuperficiem externam ſacci peritonaei tegit, atque hanc productionem peritonaei comitatur. In ſubiectis multa pinguedine gaudentibus cellulae, ab adipe repletae inveniuntur, ita, vt quandoque ad craſſitiem pollicis meſenterium accedat; *v*) hinc etiam a VERHEYENO *vv*) adipoſa dicitur, improprie vero ita nuncupari, ſubiecta macilenta, hectica, atque hydropica docent, in hiſce enim nulla adeps, quanquam cellulosa ſubſtantia ſemper praeſto ſit, inter meſenterium invenitur. Subſtantia cellulosa totum inteſtinum ambiens, inter tunicam externam atque muſculoſam, tunica cellulosa RVYSCHII nuncupatur; vlterius deinde continuatur, ſimul cum vaſis tunicam muſculoſam penetrat, omnes fibras illius includit, inter muſculoſam atque nerveam

v) cf. cl. Haller l. c. p. 318. *vv*) cf. eius anat. corp. hum. Tr. 2. C. 11.

veam denique iterum planum celluloſum conſtituit, quod primo ab Ill. ALBINO obſeruatum fuit. *x*) Tunica nervea nullo vero modo ad celluloſam hanc ſubſtantiam producendam in cellulas mutatur, ſi inteſtinum vertatur atque ſcite infletur; ſed cellulae iam, quamquam exiguae, inter tunicam nerueam atque muſculoſam exiſtunt, atque tantummodo per inflationem elevantur, & conſpicuae redduntur. Sequens etiam experimentum veritatem huius rei clàre demonſtrat, inflatum ſcilicet methodo Albiniana inteſtinum, ſi ita ſiccatur, vt cellulae in extenſione ſua maneant, membrana tenuis ab hiſce cellulis ſine laeſione vtriusque ſubſtantiae ſeparari poteſt. Quaeritur nunc vtrum membrana haec, a ſubſtantia celluloſa ſeparata, tunica nervea ſit, an a cruſta villoſa proveniat; de duabus enim hiſce certe vna hanc membranam conſtituit, quoniam praeter tunicas, ab anatomicis inteſtinis attributas, nullae aliae adſunt. Certe vero perſuaſus ſum, membranam hanc a ſubſtantia celluloſa ſeparatam, nihil aliud quam nerveam dicendam, atque nullo modo a cruſta villoſa deducendam eſſe, quoniam ad membranam, ſive tunicam conſtituendam, fibrae vario modo intertextae, quae deinde textum quoddam flexile, elaſticum, fibroſum, expanſum repraeſentant, requiruntur: hae vero proprietates neutiquam de cruſta villoſa dici poſſunt, quoniam recte iudicante Cl. HALLERO *y*) villi, e quibus cruſta villoſa componitur, nihil aliud ſunt, quam tubuli cylindrici, ex nervea

x) conf. *eius diſſ. de inteſt. tenuib.* *y*) *l. c. p.* 289.

nervea membrana ad perpendiculum educti intra cavum inteſtini lineae longitudine. Neceſſarium itaque eſt ſi haec membrana a ſubſtantia celluloſa ſeparata, nil aliud quam ipſa nervea ſit, vt planum celluloſum ab ill. ALBINO primo obſervatum, non a tunica nervea proveniat, ſed inter hanc tunicam atque muſculoſam exiſtat.

ℌ. XXVII.

Inter laminas meſenterii praeter ſubſtantiam celluloſam, arteriae etiam, venæ, nervi, vaſa lactea & glandulae obſervantur. Arteriae duae ſunt, quarum altera eſt ſuperior, immediate infra coeliacam orta atque arteria meſenterica magna dicitur: altera eſt inferior, ad latitudinem duorum digitorum transverſorum, ſupra aortae diviſionem orta, atque meſenterica minor nuncupatur. Duae hae arteriae mirabili modo communicationem inter ſe alunt, atque vlterius aſcendendo, inteſtinis proſpiciunt, ita vt meſenterica ſuperior, omnibus inteſtinis tenuibus, coeco, coli dextrae parti, atque parti dextrae coli transverſae, meſenterica vero inferior coli ſiniſtrae parti, parti ſiniſtrae coli transverſae, inteſtino recto ramos minimos atque copioſiſſimos largiatur. Praeter has vero arterias, ramulos a duodenali accipiunt, interdum a ſiniſtra gaſtroepiploica, ramuli pauciores ad ſedem ſiniſteriorem coli transverſae partis feruntur. z) Inteſtinum rectum vlterius arterias accipit, ab hypogaſtricis, a glutaea, a ſacris. aa) Saepe etiam ramulos ad inteſtinum rectum tendentes, qui ab iliacis

z) *Haller l. c. p. 302.* aa) *Winsl. traité des arteres §. 227*

iliacis externis proveniebant, obſervavi. Venae vero proveniunt a meſeraica magna, quae nihil aliud quam continuatio venae portarum eſt: *bb*) a meſenterica minori; haec oritur ſaepe inter meſentericam magnam, atque ſplenicam, ſaepiſſime vero provenit a ſplenica. Meſenterica minor, inteſtino recto, coli ſiniſtrae parti, coli transverſae parti proſpicit: meſenterica vero magna omnibus inteſtinis tenuibus atque meſocoli dextrae parti ramulos innumeros ſuppeditat, vti hoc clare per injectiones ſubtiliſſimas probari poteſt. Nervos accipit meſenterium, a plexibus meſentericis, renalibus, ſplenico, hepatico, coeliaco &c. *cc*) Vaſa lactea inter hanc membranam perreptantia, innumera ſunt, atque ex cavo inteſtinorum oriuntur, deinde innumeras minimas ramificationes conſtituunt, ex his fiunt maiores, quae ad glandulas meſenterii tendunt, vlterius deinde ad vertebras lumborum continuantur. *dd*) Multae denique glandulae, inter duplicem membranam meſenterii inveniuntur, quae nec determinatam figuram, nec certum numerum in genere obſervant, ſed in vno ſubiecto plures in altero vero pauciores inveniuntur; in aliis minores, in aliis vero maiores ſunt, atque mox figuram ovalem, mox rotundam repraeſentant. *ee*)

 §. XXVIII.

bb) *Winsl. Traité des veines* §. 241. *Haller l. c. T. 1. p.* 304.
cc) de origine atque diſtriburione horum neruorum v. *Winsl. traité des nerfs* §. 400. *Willis de nerv. deſcript. pag.* 142. & *Vieuſs. neurol. l. 3. c. 5.* *dd*) *de coniecturis oſculorum lacteorum legi meretur cl. Haller l. c. p.* 291. & 396. *ee*) De

§. XXVIII.

Antequam vero meſenterium relinquamus, foramen quoddam coecum meſenterii, notatu dignum non praetereundum eſt; nempe circa finem meſocoli ſiniſtræ partis, ad latus ſiniſtrum corporis primae vertebrae oſſis ſacri, ſemper atque conſtanter foramen aliquod obſervavi, quod nullum exitum habet, atque valde, & ratione ſuae circumferentiae, & profunditatis, in ſubiectis differt. Saepiſſime enim circulus in deſcripto loco ſolummodo adeſt, qui impreſſione aliqua levi, foramen quoddam repraeſentat; interdum etiam foramen obſeruatur, quod canalem verſus centrum meſenterii tendentem, & longitudinem trium vnciarum habentem, format; in eodem foramine interdum duo canales obſervantur, quorum vnus verſus centrum meſenterii, alter vero verſus inferiora oſſis ſacri dirigitur.

§. XXIX.

Sufficiant haec de modo quo peritonaeum involvit inteſtina, nunc vero diſpiciendum, quomodo reliqua viſcera chylopoea includat. Pancreas ſcilicet involvitur, dum lamina ſuperior meſocoli partis transverſæ, verſus regionem ultimae vertebrae dorſi, infra faciem inferiorem pancreatis, ad partem mediam vsque huius faciei pergit, eidemque adhaeret; deinde iterum retrocedit, ſupra marginem anteriorem, faciem ſuperiorem, atque

ſtructura harum glandularum conf. figura *Ruyſchii, ad opuſc. anat. de fabrica glandul. in corp. hum. &c.* adnexa.

& marginem poſteriorem continuatur, atque adhaerendo ad faciem inferiorem, pancreas includit. Peritonaeum pancreas involvens, arterias recipit a pylorica, duodenali, meſenterica ſuperiori, lienari: venas a ſplenica, meſenterica magna, duodenali, ſaepeque ramulos a trunco venae portae ventralis: nervos minimos a plexu meſenterico, hepatico, atque ſplenico.

§. XXX.

Circa foramen ovale diaphragmatis, peritonaeum recedit in ſe ipſum, atque ventriculum includit. Membrana haec in curvatura minori, ventriculum deſerit, atque duas lamellas membranaceas conſtituit. Duae hae lamellae membranaceae omentum parvum conſtituentes, mediante ſubſtantia cellulosa, inter ſe uniuntur: ſic vnitae pergunt verſus inciſuram hepatis, quae eſt inter lobulum SPIGELII atque lobum minorem hepatis, hac quidem directione, ut omentum parvum ab orificio ſiniſtro ventriculi vergat oblique verſus extremitatem poſteriorem huius inciſurae, ab orificio vero dextro, tendat oblique verſus inſertionem venae vmbilicalis, & ductus GLISSONII in venam portae hepatis. Hic progreſſus omenti parvi, figuram illi fere triangularem, conciliat; laminae huius, prope inciſuram deſcriptam, a ſe invicem ſecedunt, quarum deinde vna, quae a facie ſcilicet ſuperiori ventriculi, provenit, ad marginem ſiniſtrum huius inciſurae, altera vero lamella, a facie ſcilicet inferiori ventriculi oriens, ad marginem dextrum huius inciſurae adhaeret, deinde in inciſura

trans-

transverſali hepatis, duae hae lamellæ finiuntur, vbi ſimul collo veſiculae felleae, atque hiatui WINSLOVIANO annectuntur. *ff)*

§. XXXI.

In curvatura magna ventriculi ſimilis productio obſervatur, dum ſcilicet lamina ventriculi ſuperior atque inferior in medio curvaturae magnae coeunt, atque inter ſe mediante ſubſtantia celluloſa unitae, curvaturam hanc relinquunt, ſupra coli transverſam partem ad regionem umbilici vsque continuantur, vbi duae hae laminae, ad poſteriora ſe flectentes, iterum aſcendunt, coli transverſam partem petunt, ibidemque vna lamella adnectitur, altera vero hoc inteſtinum tranſcendit; ſuper huius meſocolon, pancreas, venam portarum ventralem, pergit, & cum vena portarum hepatis, hepar ſimul ingreditur. Adnexus omenti, ad coli transverſam partem varias ſaepe mutationes facit, ſaepe enim obſervavi adnexum laminarum poſteriorum omenti, ad curvaturam majorem ventriculi, ſine adhæſione ad hoc inteſtinum; hac notabili cum circumſtantia, quod tunc cavitas omenti magni, cum intervallo, quod ab omento parvo, meſocoli transverſa parte atque ventriculo formatur, nullam communicationem habeat: deinde laminas poſteriores omenti, meſocoli transverſam partem ſimul tegere, vidi: obſervavi denique duas has lamellas ad coli transverſam partem tantummodo ad-

ff) Deſcriptionem huius hiatus vid. apud *Winsl. dans le tr. du bas ventre* §. 359.)

adnexas, ſine ulteriore continuatione, ſupra meſocolon huius inteſtini.

§. XXXII.

Quod paries anterior omenti, a membrana ventriculi externa oriatur, extra omne dubium eſt; abſciſſo enim prope ventriculum omento, tunica ventriculi non integra manet, ſed ſimul laeditur; flatu etiam hoc tentari poteſt, facta enim inciſione tunicae ventriculi, flatuque immiſſo, aër inter duas lamellas anteriores omenti penetrat: vtrum vero paries poſterior, ſive duae laminae poſteriores omenti, a membrana externa partis coli transverſae oriantur, vel an continuationes laminarum anteriorum ſint, Autores inter ſe differunt. *gg)* Verum enim vero, experientiae & rationi nullo modo contrarium eſt, ſi ſtatuatur, parietem poſteriorem, nihil aliud, quam continuationem parietis anterioris eſſe; in infantibus enim *hh)* continua horum duorum parietum connexio, ſine interveniente quadam ſutura, vel decuſsatione fibrarum, obſervatur, quae tamen ſutura fibrarum, ad connectendos hoſce parietes, adeſſe deberet, ſi paries anterior & poſterior, non continui eſſent. Parietem deinde poſteriorem, originem ſuam tunicae externae partis coli transverſae, non debere, abſciſſio

E

gg) cf. *Haller l. c. p. 323.* *hh)* In adultis tam pulchre omentum ac in infantibus propter multam pinguedinem conſpici non poteſt, interdum vero in iuuenibus macilentis, quibus abdomen poſt mortem mox aperitur omentum ita ac in infantibus reperitur.

ſciſſio eius a colo, ſine laeſione membranae illius, demonſtrat, & ſi inciſione aliqua, coli externa tunica laeditur, atque idem experimentum, quod antea in ventriculo faciendum commendavi, inſtituitur, tunc aër nullo modo inter duas lamellas poſteriores penetrabit, ſed intra tunicam externam coli manebit.

§. XXXIII.

Inter laminas parietum omenti, ſubſtantia celluloſa reperitur, quae interdum multa pinguedine repleta eſt, *ii*) in aliis vero minus pinguedinoſis ſubiectis, praeter vaſa nulla adeps reperitur. Vaſa omentum & parvum & magnum accipit, a coronariis ſtomachicis, a gaſtro epiploicis dextris, & ſiniſtris, notabilem ramum interdum a meſenterica ſuperiori, a vaſis brevibus; filamenta vero nervea a plexu ſtomachico, hepatico, atque ſplenico habet.

§. XXXIV.

Peritonaeum extremitatem ventriculi magnam tegens, relinquit illam, verſus faciem concavam lienis pergit, ibidemque duae hae laminae, una cum ſubſtantia celluloſa ſecedunt: una lamina continuatur, ſupra marginem anteriorem, altera vero ſupra marginem poſteriorem, ſimulque ſupra extremitatem ſuperiorem atque inferiorem, denique faciem convexam ſupra lienis iterum connectuntur. Haec productio peritonaei, nihil aliud eſt, quam continuatio illius productionis, a

qua

ii) conf. *Gliſſon, de ventr. & inteſt.* p. 116.

qua omentum magnum formatur; omentum hinc lieni arcte cohaeret. Ramulos habet a vaſis brevibus, ſplenicis, interdum ab atrabilariis ſiniſtris; a gaſtroepiploicis ſiniſtris: neruos accipit a plexu ſplenico; ramuli nervoſi interdum a phrenico ſiniſtro hic obſervantur.

§. XXXV.

Ad latus ſiniſtrum foraminis ovalis, & quidem magis ad anteriora, peritonaeum verſus extremitatem lobi minoris hepatis duplicatur, hunc includit, atque ita primam tunicam hepatis ex parte conſtituit. Idem hoc, in latere dextro, circa coſtas ſpurias tertiam & quartam, vbi ſimilis productio obſervatur, contingit, quae ad extremitatem magnam hepatis tendit, atque concurrit ad hanc membranam conſtituendam. Duae jam hae deſcriptae prolongationes peritonaei ligamenta dicuntur, illud ſiniſtrum, hoc vero dextrum hepatis nuncupatur.

§. XXXVI.

Immediate ſupra foramen quadratum diaphragmatis, per quod ſcilicet vena cava pectus intrat, peritonaeum duplicatur, quae duplicatio peritonaei vsque ad umbilicum extenditur. Duplicatura haec, non aequali prolongatione gaudet, circa foramen enim quadratum breviſſima eſt, heparque ibidem, mediante ſubſtantia cellulosa, ad diaphragma adnectit, atque ſpatium quoddam triangulare relinquit, quod ſubſtantia cellulari repletur. Subſtantia haec cellularis, quoniam hepar in hoc loco ad diaphragma adnectit, ligamentum corona-

 le

le hepatis, quanquam improprie, nuncupatur. Quo magis vero haec duplicatura proceſſui enſiformi appropinquat, eo longior euadit, atque ad oppoſitum marginis ſcindentis hepatis, longiſſima exiſtit, pedetentim fit breviſſima, atque ad vmbilicum vsque ita continuatur.

§. XXXVII.

Duplicatura peritonaei, a foramine quadrato originem ducens, atque ad proceſſum enſiformem, ſeſe gradatim prolongando pergens, ligamentum latum, ſuſpenſorium hepatis vulgo vocatur. Margo huius ligamenti ſuperior, ita ſitus eſt, vt a foramine quadrato, oblique verſus marginem dextrum proceſſus enſiformis, pergat, & ab hoc vlterius, infra tendinem musculi transuerſi, ad latitudinem quatuor digitorum transverſorum oblique continuetur, vt finis huius marginis ſuperioris, fini proceſſus enſiformis exactiſſime reſpondeat; linea hinc ducta recta, a fine huius proceſſus, & ad latitudinem quatuor digitorum transuerſorum continuata, finem marginis ſuperioris huius ligamenti, attinget, atque angulum acutum conſtituet: linea vero ducta, a fine tertiae coſtae ſpuriae unius lateris, & & ad finem tertiae coſtae ſpuriae alterius lateris, continuata, etiam finem huius marginis attinget & exinde duo anguli recti emergent. Margo denique ſuperior, reſpectu inferioris ita ſitus eſt, vt ille magis ſiniſtrorſum, hic vero magis dextrorſum tendat. *kk)*

§. XXXVIII.

kk) Ad genuinum vero ſitum conſpiciendum neceſſarium eſt, vt ſectione ſitus hepatis non turbetur: hinc ſectio ita inſtituenda eſt, vt a margine ſiniſtro proceſſus enſiformis inchoetur atque ad regionem vmbilici vsque continuetur.

Digitized by Google

§. XXXVIII.

Margo inferior, ſiue concauus huius ligamenti, inter lobum magnum atque paruum hepatis, conuexitati huius adnectitur, vbi duae laminae, ligamentum hoc componentes, disjunguntur, quarum vna ſupra lobum dextrum, altera vero ſupra ſiniſtrum expanditur: illa ſcilicet, ſupra marginem ſcindentem lobi dextri pergit, ſimulque fundum atque faciem inferiorem corporis, ac colli veſiculae felleae inuoluit, eius ductus & vaſa tam arterioſa, quam venoſa hepatis inueſtit, ſimul venam vmbilicalem includit, atque ad inciſuram vsque magnam hepatis continuatur: lateraliter vlterius ſupra extremitatem magnam progreditur, atque cum ligamento dextro hepatis ibidem iungitur, ſupra marginem denique poſteriorem, ſeruato ſemper ſpatio iſto triangulari §. 35. deſcripto, verſus lobum SPIGELII pergit, atque finitur partim in inciſura magna, partim in transuerſali. Lamina ligamenti lati, ſupra lobum ſiniſtrum expanſa, communicationem alit ſuperius & quidem lateraliter ſiniſtrorſum, cum ligamento ſiniſtro hepatis, anterius ſupra marginem ſcindentem abit, vbi verſus radicem lobuli SPIGELII ad lamellam a dextro lobo prouenientem adiungitur, atque in inciſura transuerſali hepatis denique terminatur.

§. XXXIX.

Ex hac deſcriptione a §. 35. vsque ad 39. data colligitur, quomodo hepar a peritonaeo includatur; involuitur enim non mediante vna, ſed triplici duplicatura: lamellae deinde huius ligamenti lati, in inciſura

 trans-

tranſuerſali, atque magna hepatis, iterum coeunt, atque ibidem venam portarum hepatis, eiusque ramos hepar ingredientes, arterias hepaticas, ductum hepaticum, venam vmbilicalem, atque ligamentum ſiue ductum GLISSONII includunt; cum vaſis denique hiſce deſcriptis hepar intrant, atque haec vbique comitantur & cum aliis membranis concurrentibus, capſulam GLISSONII conſtituunt.

§. XL.

Capſula GLISSONII, ab inuentore ita nuncupata, non ſolum ab externa tunica hepatis formatur, ſed & aliis membranis, a peritonaeo prouenientibus, originem ſuam debet. Lamina enim omenti magni poſterior, ſi meſocoli transverſam partem ſupergreditur, faciem concauam hepatis petit, ibidemque in inciſura tranſuerſali hepatis, cum membrana eius ſe iungit; omentum denique paruum, in inciſura longitudinali, atque tranſuerſali ſe terminans, ſimul cum praecedentibus membranis vaſa includit, atque hepar ingreditur. Capſula GLISSONII, ſiue concurſus harum membranarum, quae ex fibris fortibus ac tendinoſis, nullo vero modo muſculoſis, vti quidam Anatomici crediderunt *ll)* componitur, ſimul cum vaſis antea memoratis hepar intrat, atque vbique vaſa comitatur, ita vt nullum etiam punctum viſibile horum vaſorum exiſtat, quod non hacce capſula tegatur. *mm)* Optime & hoc & ſubſtantia capſulae conſpici poteſt in hepate cera repleto, & per aliquot dies macerationi relicto.

§. XLI.

ll) *cf. clar. Morgagni Epiſt. Anat. 2. §. 58. ſqq.*
mm) vid. *Winsl. Traité des artéres §. 188.*

§. XLI.

Arteriae, membranae hepatis proſpicientes, ſuperius a mammariis proueniunt internis, & diaphragmaticis ſuperioribus; inferius a coronaria ſtomachicis, gaſtroepiploica dextra, hepatica, cyſticis gemellis, ſaepe ab atrabilariis dextris, rarius a meſenterica ſuperiori, ramos accipit: obſeruationes enim non deſunt, quae teſtantur, meſentericam ſuperiorem ramum ad hepar mittere *nn*) praecipue ſi arteria hepatica, a coeliaca alias proueniens, deficit. *oo*) Ipſe talem ramum hepaticum inſignem, a meſenterica prouenientem, & a *Cl.* HOMMELIO praeparatum, vidi, qui multo maior erat arteria hepatica, atque ita ſitus erat, vt reſpectu arteriae hepaticae inferiorem locum occuparet. Venae mammariae internae, diaphragmaticae, vena portarum, gaſtroepiploica dextra, coronaria ſtomachica, huic membranae venas largiuntur: neruos a plexu hepatico, coeliaco, meſenterico magno accipit. Vaſa lymphatica hac in membrana copioſiſſime obſeruantur, atque non modo in ſuperficie hepatis ſuperiore, ſed & in ligamento ſuſpenſorio ipſo inueniuntur, quod uno vaſe lymphatico detecto, per inflationem optime conſpici poteſt.

§. XLII.

Vena vmbilicalis apud adultos in ligamentum mutata, & venae portae hepaticae, ad oppoſitum ductus GLISSONII, inſerta, in margine concauo ligamenti medii incluſa, verſus lobi maioris marginem ante.

nn) *cf. Cl. Heiſt. comp. anat. p.* 88. *oo*) *Winsl. l. c.* §. 189.

anteriorem dirigitur, ligamentum hoc deſerit atque in leuiſſima duplicatura peritonaei, ad vmbilicum vsque progreditur, vbi nomen quoque venae umbilicalis, cum illo ligamenti rotundi hepatis commutat. Tandem nefas eſſet, ſi illius obliuiſcerer duplicaturae quae in ſiniſtro latere circa confinia coſtae nothae ſecundae, & eo quidem in loco conſpicitur, vbi in ſe rediens peritonaeum, extremitatem ſuperiorem lienis non ſolum inueſtit, ſed & cum membrana extima ſplenis, felici connubio ſe coniungit. Ligamentum lienis, productionem hanc ſectionum Magiſtri nuncupant.

§. XLIII.

Ab vmbilico vsque ad veſicam, triplex ſe ſiſtit plicatura, eiusdem cum illa, quae venam vmbilicalem includit, magnitudinis. Vna harum in linea recta, verſus veſicam vrinariam iter ſuum dirigit, atque vrachum obuoluit, reliquae vero obliquo curſu, verſus illam deſcendunt, & arterias vmbilicales includunt. Vrachus ſcilicet, medium locum occupans, in linea recta ab vmbilico deſcendit, atque medio verticis veſicae inſeritur; arteriae vero vmbilicales, ab vmbilico oblique dextrorſum atque ſiniſtrorſum, vsque ad regionem inſertionis vrachi, deſcendunt, deinde ſucceſſiue magis ad anteriora veſicae vsque ad huius medium annectuntur, vbi iterum ſenſim ſenſimque ad poſteriora veſicae vergunt, atque cum vaſis deferentibus, & vretheribus ſeſe decuſſando, arteriis iliacis internis ſiue hypogaſtricis oblique inſeruntur. Arteriae vmbilicales,

veſicae

veſicae ita annectuntur, vt veſica inflata hanc figuram) repreſentent, deinde annexibus ſuis lateralibus veſicam non in duas partes aequales dividant, ſed duae tertiae partes veſicae, inter oſſa pubis, & has arterias; una tertia pars vero, inter has arterias, atque os ſacrum obſerventur. Tria haec ligamenta ſimul ſumta conſtituunt ligamentum veſicae ſuperius *qq*)

§. XLIV.

Ligamenta deſcripta, nullo modo inter duas laminas membranaceas peritonaei, ſita ſunt; duplex quippe membrana, hoc in loco nulla detegi arte, nullo demonſtrari ratiocinio poteſt, dum celluloſa quoque ſubſtantia, tam exigua teneraque verſus umbilicum reperitur, ut illius veſtigia, in macilentis ſubjectis vix appareant. Clariſſ. quidem, & arte ſecandorum corporum peritiſſimus HEISTER affirmat, *rr*) ligamenta haec a duplici membrana peritonaei includi, ſed contrarium ſequens encheireſis docet; ſepara ligamenti hepatis lati a ſe invicem lamellas, haneque ſeparationem, ſuſpenſa manu, verſus venam vmbilicalem continua, tunc ſenſim ſenſimque duplicaturam peritonaei, venam vmbilicalem ſive ligamentum hepatis rotundum includentem, euaneſcere non ſolum, ſed & illud potiſſimum videbis, quod haec ipſa, quam modo nominaui, vmbilicalis vena, ſine vllo laeſionis peritonaei veſtigio, exſumi exſcindique poſſit, quod fieri certè non poſſet, ſi in duplici potius praedicta ligamenta,

F quam

qq) *cf. Winsl. traité du bas ventre* §. 458. *rr*) *l. c. p. mihi* 76.

quam ſimplici membrana, laterent. Modum denique, quo ligamenta haec includuntur optime videmus, quando ſaccum peritonaei inflamus, tunc rationem non ſolum conſpicimus, qua ſaccus peritonaei huius loci introcedit, ſed & quod ſimul falcis ille figuram repraeſentet. *ss)*

§. XLV.

Peritonaeum itaque, dum haec ligamenta includit, ſimul ſupra faciem poſteriorem veſicae vrinariae, ad inſertionem vretherum vsque deſcendit, atque huic faciei, interueniente ſubſtantia celluloſa arcte annectitur. Peritonaeum inſertiones vretherum attingens, retrocedit, atque ſimul ſupra inteſtinum rectum aſcendit, hoc inuoluit, atque ſuperius, & lateraliter cum meſocolo, atque meſenterio continuatur. Inteſtinum rectum in ſpecie conſideratum, ita includitur, vt illa pars inteſtini, quae inter inſertiones vretherum atque oſſis coccygis extremitatem ſita eſt, a ſubſtantia celluloſa, illa vero, quae ad ſuperiora oſſis ſacri tendit, a peritonaeo includatur, ac quo propior duplicatura haec veſicae, eo minor ſit prolongatio, quae maior fit quo magis aſcendit.

§. XLVI.

Aliter vero ſe res habet in foeminis, propter vterum, inter veſicam & inteſtinum rectum ſitum. Peritonaeum, poſteriorem faciem ueſicae, in foeminis, non ad inſertionem vſque vretherum, vti in viris, tegit, ſed

ss) Winslov. Traité du bas ventre §. 42.

ſed ad latitudinem duorum digitorum transuerſorum ab horum inſertione retrocedit, ſupra collum vteri, eiusque faciem anteriorem atque fundum pergit, deinde infra faciem poſteriorem vteri atque vaginae duas tertias partes deſcendit, atque inteſtinum rectum eodem modo, ac in viris, includit. Toto in hoc progreſſu peritonaei, vterus ab illo includitur, facies vero anterior vaginae ab illo libera exiſtit, duae partes vero faciei poſteriores a peritonaeo teguntur. Duplicatura haec deſcripta magnitudine vterum longe ſuperat, dum ad latera extenſa, lata vteri, a ſtructura ſua ita vocata ligamenta, conſtituit.

ſ. XLVII.

Ligamenta lata, quoniam a peritonaeo, anteriórem vteri poſterioremque eius faciem tegente, formantur, duplici lamella gaudent. Expanſio haec peritonaei, pelui annectitur, atque cum meſenterio ac meſocolo continuatur. Inter haſce lamellas, dimidia fere pars ligamentorum rotundorum, ouaria, tubae fallopianae, extremitates vaſorum hypogaſtricorum, ſitae ſunt. Ligamenta rotunda, quae nihil aliud, quam faſciae vaſculoſae ſunt, vna extremitate vtero annectuntur, altera vero abdomine egrediuntur. Extremitas vterum ſpectans, magis anterius atque inferius, reſpectu tubarum fallopianarum, ad eius fundum adhaeret, pergit deinde lateraliter, verſus crura oſſis pubis, ibidem ligamentum latum relinquit, aſcendit, atque cum ſubſtantia cellulosa per annulum muſculi obliqui exter-

ni abdomine egreditur, atque verſus alas maiores pudendorum finitur.

§. XLVIII.

Supra annexum ligamentorum rotundorum duae duplicaturae, pro includendis tubis fallopianis, oriuntur. Lamina ſcilicet anterior ligamenti lati, ad latera fundi vteri ſupra tubas fallopianas aſcendit, atque iterum deſcendendo, cum lamina aſcendente annectitur. Duplicaturae hae non aequali prolongatione gaudent: ad fundum enim uteri ſunt breuiſſimae, pedetentim deinde, vsque ad tertiam partem tubarum fallopianarum, longiores euadunt, vbi longiſſimae exiſtunt, atque longitudinem duarum vnciarum habent, hoc loco vero iterum, vsque ad fimbrias muſculoſas tubarum fallopianarum fiunt breuiores, quae fimbriae hinc ab incluſione huius productionis liberae ſunt. Ex hac deſcriptione patet quod directio tubarum fallopianarum non recta via ſed tortuoſo flexuoſoque itinere procedat. Lamina deſcendens huius productionis, reflectitur ſurſum, verſus faciem ouariorum, tam anteriorem quam poſteriorem, ac denuo inferiora verſus recuruata, lamellam poſteriorem ligamenti lati conſtituit. Ouaria vtero, mediantibus ligamentis, lato ſcilicet & paruo, adhaerent. *tt*)

§. XLIX.

Quanquam vero, cum tubae fallopianae, quas oviductus vocant rei anatomicae ſcriptores, tum ligamenta

tt) *Winsl. traité du bas ventre* §. 604.

menta rotunda ac ipſi quoque mulieres teſtes, ſeu ut alii dicunt ovaria, fundo vteri alligentur; inſertionis tamen punctum, non vnum idemque, ſed diuerſum eſt: FALLOPII enim tubae in angulis fere *uu*) lateralibus eius anectuntur, ligamenta rotunda vero anteriorem & mediam, & ovaria denique poſteriorem & reſpectu praefatarum partium infimum quoque locum occupant. *vv*) Hoc ipſum autem, quod de alligatione praefatarum partium in fundo vterino dixi, de foeminis, extra ſtatum graviditatis conſtitutis, intellectum volo; ſiquidem haud ignoro, quod omnes, ad vterum pertinentes partes, non maiore ſolum, tempore graviditatis, gaudeant magnitudine, ſed commemoratae quoque in medio potius, quam fundo vteri annexae deprachendantur.

ſ. L.

Arterias atque venas peritonaeum, veſicam, vterum, atque inteſtinum rectum obtegens, ab hypogaſtricis, ſpermaticis, haemorrhoidalibus internis, umbilicalibus, ſacris, ramo recurrente arteriae cruralis, naniſcitur: neruos a ſacris, plexuque meſenterico inferiori accipit: vaſis lymphaticis *xx*) membrana haec etiam non deſtituitur.

ſ. LI.

Ex hactenus commemoratis haud difficulter colligitur,

uu) Dico fere quoniam paululum anterius ad angulos laterales vteri adhaerent quod tamen vix ſenſibile eſt.

vv) *Conf. Myot.* *xx*) *cf. Clar. Morgagni adv. anat.* 4. p. 76.

gitur, qua ratione peritonaeum viſcera includat, quanam illud ſtructura gaudeat, & quod in cavitate ſacci huius membranacei nulla viſcera ſita ſint, *yy)* ſed inanis hicce ſaccus atque vacuus deprehendatur. Cúm enim nullum eorum, quae abdomen alit viſcerum, interiora, validae huius membranae tangat, ſed ſuperficiei externae omnia adhaereſcant; de illis quoque, haud commode dicitur, quod peritonaei illa incluſa ſacco ſint, contradictionem quippe mihi involvere videtur.

§. LII.

Vtrum vero peritonaeum a viſceribus perforetur ex §pho antecedenti pateſcit. Hoc negari non poteſt, quod certo reſpectu de peritonaeo, quod ſcilicet perforatum & non perforatum ſit, dici poſſit. Si enim iſtud involucrum integrum conſideretur, prout certam figuram certumque ambitum exhibet, quo viſcera intus continet, atque includit, omnino perforari dicendum eſt. Sin vero conſideretur, ut membrana, per partes, ubi iſta foramina tranſire dicuntur, non perforatum dicendum erit, cum ibidem circa foramina non deſinat, ſed circa iſtos ductus, & meatus vaginae inſtar expandatur, eosque undique arctiſſime ambiat. *zz)* Quod vero haec foramina nihil aliud, quam impreſſiones, & introceſſiones peritonaei ſint, ex ipſa experientia conſtat, & in cadavere ipſo tentari licet. Quando ſcilicet cadaver cera repletur, & per quatuor ſepti-

yy) De modo incluſionis in genere viſcerum a peritonaeo breviſſimis verbis deſcripto, legi meretur, *Caſp. Barthol. ſpecim. hiſt. anat. p. 183. & ſq.* *zz)* *cf. Wedel l. c. p. 24.*

ſeptimanas tempore hyemis intactum relinquitur, ſeparatis deinde muſculis abdominalibus, peritonaeum ab omnibus viſceribus, integro tamen illo, ſeparari poteſt, niſi hepar excipere velis. Hyeme elapſo, hocce experimentum in cadavere cera repleto, & per quinque ſeptimanas frigori expoſito, ipſe inſtitui, vbi haec omnia bono cum ſucceſſu obſervavi.

§. LIII.

Quod ad vſum peritonaei attinet, ille in genere eſt: 1.) vt fere omnia viſcera abdominalia includat, atque impediat, quo minus viſcera magno elatere non gaudentia, ab appulſu continuo atque forti humorum, nimis extendantur, ſi vero extenſa ſint, vt in priſtinum ſuum ſtatum, propter niſum peritonaei continuum, ſeſe reſtituendi, iterum redigantur, vti videmus in vtero, ventriculo, hepate &c. nimis extenſis: 2) vt viſcera ad certum locum annectat, ne vnum ab altero in actione ſua impediatur, relaxato hinc peritonaeo vel totaliter vel partialiter herniae plerumque funeſtae oriuntur: 3.) ad vaſorum, viſceribus deſtinatorum tegmentum, atque ſuſtentaculum, ne vaſis, alias hac membrana deficiente, nimis extenſis, ſtagnationibus ſanguinis, occaſio ſubminiſtretur: 4.) vt elatere ſuo valido, digeſtionem ciborum adiuuet: 5.) vt reſpirationis negotium, propter arctiſſimum annexum peritonaei ad diaphragma atque muſculos abdominales, facilius ſuccedat. Quosnam vero vſus in ſpecie perficiat ex antecedentibus facillime colligitur: hepar enim exacte in ſitu ſuo conſeruat mediantibus tribus duplicaturis, quae liga-

menta

Digitized by Google

menta audiunt: [§.XXXV. XXXVI.] lienem non tantum diaphragmati ſed & ventriculo annectit: [§.XXXVI. XLII.] ventriculum vero arcte ad foramen ouale adiungit, [§. XXX.] ne ventriculo cibis repleto, oeſophagus trahatur, atque exinde multum damnum corpori inferatur: format omentum [§.XXXI.] in quo non ſolum ſuperflua adeps corporis colligitur, ſed quo mediante etiam inteſtina, ſupra vmbilicum in calore ſuo naturali, propter exhalationes ſuas continuas, ſubtiliſſimas, atque calidas, conſeruantur, impeditque quo minus inteſtina peritonaeo connaſcantur. Quod vero omentum inteſtina non longius quam ad umbilicum vsque comitetur ideo iudicante ill. BOERHAVIO *) factum eſt, quia ibi vis muſculorum abdominalium admodum imminuitur atque ita periculum attritùs atque coalitionis minus eſt. Format deinde meſenterium [§. XIX. ſeqq.) quod non ſolum compendioſe toti tractui inteſtinorum locum determinat, ſed & multos neruos vaſa atque glandulas inter duas ſuas laminas includit: annectit denique veſicam vrinariam, vterum, atque inteſtinum rectum (§. XLIII. ſqq.) ne haec a cauſa quadam leui ſuperueniente e ſitu ſuo dislocentur. Utilitas ſubſtantiae celluloſae non ſolum eſt, vt peritonaeum ad diaphragma coſtas &c. annectat, & viſcera uropaea includat, ſed & propter pinguedinem ibi delatam in vaſis inungendis, conſeruanda flexilitate, adiuuando motu, impedienda connatione. exſiccatione, ad quam fibrae proniſſimae ſunt, conſiſtit. **)

*) *l. c. p. 325.* **) *Boerh. l. c. p. 319.*

menta audiunt: [§.XXXV. XXXVI.] lienem non tantum diaphragmati ſed & ventriculo annectit: [§.XXXVI. XLII.] ventriculum vero arcte ad foramen ouale adiungit, [§. XXX.] ne ventriculo cibis repleto, oeſophagus trahatur, atque exinde multum damnum corpori inferatur: format omentum [§.XXXI.] in quo non ſolum ſuperflua adeps corporis colligitur, ſed quo mediante etiam inteſtina, ſupra vmbilicum in calore ſuo naturali, propter exhalationes ſuas continuas, ſubtiliſſimas, atque calidas, conſeruantur, impeditque quo minus inteſtina peritonaeo connaſcantur. Quod vero omentum inteſtina non longius quam ad umbilicum vsque comitetur ideo iudicante ill. BOERHAVIO *) factum eſt, quia ibi vis muſculorum abdominalium admodum imminuitur atque ita periculum attritûs atque coalitionis minus eſt. Format deinde meſenterium [§. XIX.ſeqq.) quod non ſolum compendioſe toti tractui inteſtinorum locum determinat, ſed & multos neruos vaſa atque glandulas inter duas ſuas laminas includit: annectit denique veſicam vrinariam, vterum, atque inteſtinum rectum (§.XLIII. ſqq.) ne haec a cauſa quadam leui ſuperueniente e ſitu ſuo dislocentur. Utilitas ſubſtantiae cellulosae non ſolum eſt, vt peritonaeum ad diaphragma coſtas &c. annectat, & viſcera uropaea includat, ſed & propter pinguedinem ibi delatam in vaſis inungendis, conſeruanda flexilitate, adiuuando motu, impedienda connatione. exſiccatione, ad quam fibrae proniſſimae ſunt, conſiſtit, **)

*) l. c. p. 325. **) Boerh. l. c. p. 319.

Digitized by Google